

STABILITÁS VAGY SODRÓDÁS?

A NYUGAT-BALKÁN BŐVÍTÉS- ÉS BIZTONSÁGPOLITIKAI
KIHÍVÁSAI A MAGYAR UNIÓS ELNÖKSÉG TÜKRÉBEN

BEVEZETÉS

Az orosz–ukrán háború, az észak-koszovói, a dél-kaukázusi és a Közel-Keleten kirobbanó fegyveres konfliktusok felrázták az Európai Uniót a bővítési szendergéséből. Ezek az események rámutattak arra, hogy az európai kontinens mennyire kiszolgáltatottá vált a külső tényezőkkel szemben. Noha a nyugat-balkáni országok EU-integrációja bizonyos államok esetében már több mint húsz éve tartó folyamat, a kialakult geo- és biztonságpolitikai helyzetben világossá vált, hogy a csatlakozási folyamat érdemi felgyorsítása elengedhetetlen Európa stabilitásának megerősítéséhez. A helyzet fontosságát jól tükrözi, hogy a 2023. július 1. és 2024. december 31. közötti időszakban működő elnökségi trió¹ – Spanyolország, Belgium, Magyarország – közös cselekvési tervében megfogalmazta: az orosz–ukrán háború és a növekvő globális bizonytalanság megköveteli az Európai Uniótól, hogy növelje ellenálló képességét és stratégiai autonómiáját.² A trió a programjában kiemelte, hogy a csatlakozási tárgyalásokat az új bővítési módszertan szerint kívánja lefolytatni, figyelembe véve az Európai Bizottság tagjelöltekről szóló jelentéseit, a koppenhágai kritériumoknak való megfelelést és mindenekelőtt szem előtt tartva az unió új tagok befogadására való képességét. A Spanyolország, Belgium és Magyarország által közösen kidolgozott program négy prioritást fogalmazott meg: az EU gazdasági versenyképességének növelését, az uniós polgárok szabadságának és biztonságának szavatolását, zöldebb és igazságosabb Európa kiépítését, valamint Európa érdekeinek és értékeinek előmozdítását a világban.³ Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnöksége hét tematikus területre kívánt összpontosítani: az EU versenyképességének

¹ Megjegyzés: Az elnökséget betöltő tagállamok hármas csoportokban, úgynevezett elnökségi triókban szorosan együttműködnek egymással. Az elnökségi triók rendszerét a Lisszaboni Szerződés vezette be 2009-ben. A trió tagjai hosszú távú célokat tűznek ki, és közös programot készítenek, amelyben meghatározzák azokat a témákat és lényeges kérdéseket, amelyekkel a 18 hónapos időszak során a Tanács foglalkozni fog.

² Council of the European Union 2023.

³ Council of the European Union 2023.

növelésére, az unió védelempolitikájának megerősítésére, következetes és érde-
meken alapuló bővítési politikára, az illegális migráció megfékezésére, a kohéziós
politika jövőjének kialakítására, a gazdaközpontú uniós agrárpolitika előmozdítására,
valamint a demográfiai kihívások kezelésére.⁴ A versenyképesség növelése, a véde-
lempolitika, az érdeken alapuló bővítéspolitika, a migráció megfelelő kezelése
egymással szorosan összefüggő és kölcsönhatásban lévő prioritások. A bővítés- és
biztonságpolitika tekintetében az EU fő elvárása a Nyugat-Balkán országaival
szemben a 23. (igazságszolgáltatás és alapvető jogok) és 24. (igazság, szabadság
és biztonság) csatlakozási fejezeteknek való teljes körű megfelelés, ezzel együtt
a szervezett bűnözés és a korrupció felszámolása, valamint a közösség kül-, bizton-
ság- és védelempolitikájához való igazodás. Ezek képezik a csatlakozási tárgyalások
alapját. A tanulmány célja bemutatni, hogy Magyarországnak az uniós elnökség
ideje alatt milyen lehetőségei voltak előmozdítani a nyugat-balkáni országok uniós
integrációját, különös tekintettel az Európai Bizottság éves jelentésének 23. és 24. fe-
jezetében foglaltak teljesítése kapcsán, valamint hogy Magyarország mennyire
tudta felhívni a figyelmet azokra a geo- és biztonságpolitikai kockázatokra, amelyek
a Nyugat-Balkán országainak EU-n kívül maradásában rejlenek. E kockázatok közé
tartozik többek között a migráció, Kína, Oroszország és az iszlám hatalmi központok
térnyerése, a szervezett bűnözés és korrupció a régióban.

A NYUGAT-BALKÁN GEOPOLITIKAI HELYZETE ÉS BIZTONSÁGI KIHÍVÁSAI

A Nyugat-Balkán a keleti ortodox, az iszlám és a nyugati civilizáció találkozásánál
helyezkedik el, ami miatt a nagy- és regionális hatalmak figyelmének fókuszában
áll. A hidegháború utáni kétpólusú világrend összeomlása gyökeresen megváltoz-
tatta a térség geopolitikai helyzetét. Bár az 1990-es évekbeli délszláv válság idején
a nemzetközi szereplők – köztük az Egyesült Államok, az EU, Törökország és Orosz-
ország – aktívan közvetítettek a konfliktusok rendezésében, ebben az időszakban
a nagyhatalmi versengés globális fókuszja nem a Nyugat-Balkánra irányult. Ebben
az időszakban a régió marginális szereplője volt az új világrend játszmaínak, így a nagy-
hatalmi törekvések ekkor csak korlátozottan befolyásolták a térség sorsát. Ugyanakkor
az, hogy az egyes szereplők melyik oldalt támogatták a konfliktusokban, nemcsak
a térség belső politikai, gazdasági és társadalmi dinamikáit határozták meg, hanem
mélyrehatóan formálták a Nyugat-Balkán geo- és biztonságpolitikai orientációját.

⁴ Az Európai Unió Tanácsa 2024.

A régió országainak társadalmi-gazdasági, politikai, kulturális és történelmi hátterét figyelembe véve megállapítható, hogy az EU elérkezett civilizációs határaihoz. Hosszú évekbe telt, mire a térség államainak többsége megkapta a tagjelölti státuszt, és megkezdhette az EU-val a csatlakozási tárgyalásokat. Ez egyrészt az 1990-es évekbeli délszláv háború hosszú távú hatásainak (társadalmi és gazdasági instabilitás, etnikai feszültségek, politikai bizonytalanság), másrészt az unió bővítési fáradságának tulajdonítható. Fontos megjegyezni, hogy a kilencvenes évekbeli délszláv háború során a régió országaiban virágzásnak indult a szervezett bűnözés és a korrupció. Az állami intézmények gyengülése, a jogállamiság strukturális hiányosságai, az etnonacionalista politika, a nemzetközi szankciók által tovább súlyosbított gazdasági helyzet kedvezett az illegális tevékenységek elterjedésének. Ezek a problémák a délszláv háborúk lezárultával sem szűntek meg, hanem mélyen beágyazódtak a régió társadalmi-gazdasági szerkezetébe, ezzel jelentős akadályokat gördítve a stabilitás, a reformok végrehajtása és az intézmények demokratizálódása elé. Az Európai Parlament 2021. december 15-i állásfoglalásában hangsúlyosan felhívta a figyelmet a nyugat-balkáni szervezett bűnözés elleni küzdelem szükségességére és a térség országainak e téren folytatott együttműködésére.⁵ A témával foglalkozó tudományos szakirodalom, valamint az Európai Bizottság éves országjelentései egyaránt rámutatnak, hogy a régiót különösen súlyosan érinti a szervezett bűnözés több formája. Ezek közé tartozik a kábítószer- és fegyverkereskedelem, a migrációval szorosan összefüggő emberkereskedelem, valamint az egyre nagyobb teret hódító kiberbűnözés, amelyek komoly kihívásokat jelentenek a térség stabilitása és fejlődése szempontjából. Az Európai Parlament állásfoglalása szerint a Nyugat-Balkán továbbra is a kábítószer-kereskedelem egyik fő tranzit régiója, ez a bűncselekménytípus számít a legelterjedtebbnek a térségben.⁶ Ennek okai többek között az 1990-es évek délszláv háborúi, valamint az ezekhez szorosan kapcsolódó, a régió országait sújtó gazdasági szankciók hosszú távú negatív hatásaiban keresendők. A háború következtében dezintegrált, szétzilált társadalmak jelentős nehézségekkel küzdöttek a korrupció elleni fellépés és a demokratikus alapértékek megszilárdítása terén. Ebben a helyzetben az érdekcsoportok kiszolgálása gyakran előtérbe került a közérdek szolgálatával szemben, ami tovább erősítette a korrupció rendszerszintű jelenlétét. Ezt alátámasztják a Bizottság 2023. évi Montenegróról szóló országjelentésében megfogalmazott esetek. Ilyen például: Budva polgármesterét 2023 áprilisában bűnszervezet létrehozása és kábítószer-csempészet gyanúja miatt vették őrizetbe,⁷ illetve a montenegrói legfelsőbb bíróság volt elnöke, Vesna Medenica, valamint a fia,

⁵ European Parliament 2021.

⁶ European Parliament 2021.

⁷ European Commission 2023a.

egykori testőre és kilenc másik személy ellen pedig vádat emeltek.⁸ Medenicát bűnszervezet létrehozásával, jogellenes befolyásolással, továbbá Kolumbiából származó kábítószer- és cigarettacsempészet elkövetésével vádolják.⁹ A korrupció ilyen mértékű elterjedése komolyan akadályozza a nyugat-balkáni országok uniós integrációját és reformfolyamatait, veszélyeztetve a régió stabilitását és fejlődését.

A délszláv háborúk következményeként jelentős mennyiségű fegyver került magánkézbe a nyugat-balkáni régióban, ami a szervezett bűnözés elterjedéséhez és a tiltott fegyverkereskedelem fellendüléséhez vezetett. Az instabil gazdasági helyzet, a szankciók és a magas munkanélküliség következtében a tiltott áruk, köztük a fegyverek és kábítószeres kereskedelme sokak számára a túlélés eszközévé vált. Az Európai Parlament 2021-es állásfoglalása hangsúlyozza, hogy az illegális fegyverek jelentős része a régióból származik, és ez uniószerre is komoly problémát jelent.¹⁰ A Bizottság 2023-ban¹¹ és 2024-ben¹² is felszólította Szerbiát, hogy fogadjon el a fegyverekről és lőszerokról szóló új törvényt, s határozottan lépjen fel az illegális lőfegyverek tárolása, értékesítése és birtoklása elleni küzdelemben. A szerb kormány bejelentette, hogy szigorúbb intézkedéseket vezet be a fegyvertartás területén, és rövid időn belül módosítja a fegyverekről és lőszerokról szóló jogszabályt. Az állásfoglalás kiemeli a megelőzés fontosságát, különösen az oktatás és a társadalmi-gazdasági körülmények javítása révén.

Az elmúlt évek migrációs hullámjai jelentős kihívást jelentenek a régió országai számára, amelyek tranzitfolyosóként szolgálnak. A probléma hatékony kezelése érdekében a nyugat-balkáni országok és az EU-tagállamok közötti információcsere és koordináció szükséges. A Bizottság 2023-as jelentése szerint Szerbiában 124 127 menekültet regisztráltak 2022-ben, ami jelentős növekedést jelent 2021-hez képest.¹³ Szerbia több nemzetközi műveletben is részt vesz, amelyek célja az illegális migráció és az emberkereskedelem elleni küzdelem. Szerbia Magyarországgal és Ausztriával közösen létrehozott egy operatív munkacsoportot, amely az illegális bevándorlóknak a magyar–szerb határon zajló csempészetének megakadályozását célozza. Albánia kapcsán fontos kiemelni, hogy Giorgia Meloni olasz és Edi Rama albán miniszterelnök 2023 novemberében megállapodást kötött arról, hogy

⁸ European Commission 2023a.

⁹ FÓRIS 2022.

¹⁰ European Parliament 2021.

¹¹ European Commission 2023b: 54.

¹² European Commission 2024a.

¹³ European Commission 2023b: 65.

Olaszország két menekülttábor létesít az országban. A tervek alapján a két központban évente 36 ezer illegális bevándorlót kívánnak elhelyezni.¹⁴

Az EU közbenjárására létrejött a Frontex, valamint Albánia, Észak-Macedónia, Montenegró és Szerbia közötti határigazgatási együttműködésről szóló megállapodás, amely lehetővé teszi a Frontex számára, hogy közös műveleteket hajtson végre ezekben az országokban a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelem és az irreguláris migráció ellenőrzése érdekében, a nemzetközi normákkal összhangban és az emberi jogok maradéktalan tiszteletben tartása mellett.¹⁵

Az Európai Parlament állásfoglalása szerint a nyugat-balkáni országok az emberkereskedelem vonatkozásában kiinduló- és célországként is funkcionálnak. Megállapították, hogy az emberkereskedelem a szervezett bűnözéshez legnagyobb arányban kapcsolódó bűncselekmény, ezért az EP felszólította az illetékes hatóságokat, hogy helyezzenek nagyobb hangsúlyt a megelőzésre és a sérülékeny csoportok ellenálló képességének erősítésére.¹⁶ Mindezt alátámasztja a Bizottság 2024. évi Szerbiáról szóló jelentése, amely szerint az embercsempészes ügyek száma meredeken emelkedett, a 2022-es 1909-ről 2023-ra 4064-re.¹⁷ A Bizottság 2024. évi jelentése szerint Észak-Macedóniában korlátozott előrelépés történt a migráció és a menekültügy területén, az uniós vívmányokkal való további összehangolás nem valósult meg.¹⁸ Észak-Macedónia továbbra is tranzitország. Az országban benyújtott menedékjog iránti kérelmek száma ugyanakkor jelentősen emelkedett: 2022-ben 168, 2023-ban 604 kérelmet nyújtottak be. Kiemelkedően megnőtt a Marokkóból érkező kérelmek száma, ugyanakkor 2016 óta senki sem kapott menekültstátuszt.¹⁹ Montenegróban a 2024. évi országjelentés szerint 2023-ban 16 személy ellen indult büntetőeljárás 44 migráns csempészése miatt.²⁰ Ugyanebben az évben 5314 migránst fogtak el illegális határátlépés közben, ami 37%-kal kevesebb a 2022-es 8519 főhöz képest, és illeszkedik a régió csökkenő tendenciájához. A menedékjog iránti kérelmet

¹⁴ BALK Hírek 2024a.

¹⁵ Megjegyzés: 2025 júniusában az Európai Unió megerősítette együttműködését Bosznia-Hercegovinával a migráció és a határvédelem területén. Az aláírt státuszmegállapodás révén lehetőség nyílik arra, hogy a Frontex közös műveleteket hajtson végre Bosznia-Hercegovinával, és állandó egységeit az ország teljes határszakaszán bevesse – beleértve a nem uniós szomszédos országokkal közös határokat is. A megállapodás értelmében a Frontex jelen lehet a határátkelőhelyeken, például a repülőtereken. Lásd: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-strengthens-cooperation-migration-and-border-management-bosnia-and-herzegovina-2025-06-11_en.

¹⁶ European Parliament 2021.

¹⁷ European Commission 2024a.

¹⁸ European Commission 2024b.

¹⁹ European Commission 2024b.

²⁰ European Commission 2024c.

benyújtani szándékozók száma is mérséklődött: 2023-ban 4998 fő jelezte szándékát (2022-ben 8320 fő), ami szintén az illegális belépések visszaesését tükrözi.²¹

Bosznia-Hercegovinában nem történt előrelépés az ideiglenes befogadóállomások irányításának átvételében. Az illetékes ügynökségek továbbra is jelentős létszámhiánnyal küzdenek, és a migráció kezelésére rendelkezésre álló források korlátozottak, ami rontja a hatékonyságot. A bevándorlók befogadásának koordinációja és a felősségmegosztás a kormányzat különböző szintjei között továbbra sem kielégítő.

2023-ban az előző évinél több ember lépett be illegálisan az országba, valamint 27 915 fő jelezte, hogy menedékkérelmet kíván benyújtani, szemben a 2022-es 25 705 fővel.²² Ekkor összesen 64 115 migránst regisztráltak az Una-Szana és Szarajevó kanton területén működő, EU-finanszírozású négy ideiglenes befogadóközpontban, további mintegy 13 000 fő pedig a központokon kívül tartózkodott.²³

Koszovóban 2023-ban 31,6%-kal csökkent az újonnan érkező migránsok száma az előző évhez képest. Az országban két befogadóközpont működik: a magurei (100 férőhely) és a vranidolli (250 férőhely), összesen legfeljebb 350 fő befogadására alkalmas kapacitással.²⁴

A Nyugat-Balkánon is egyre inkább terjed a kiberbűnözés. Az Európai Bizottság és az Európai Parlament felszólította a térség országait, hogy fokozzák a kiberbűnözés elleni kapacitásaikat, és növeljék a vonatkozó büntetőeljárások számát. Hangsúlyozták, hogy az európai partnerekkel közösen kell fellépni a dezinformáció és a hibrid fenyegetések, különösen a kritikus infrastruktúrákat célzó kibertámadások ellen. A régióban Oroszország és a nyugati hatalmak közötti hibrid hadviselés figyelhető meg, amely a dezinformáció terjesztésével és politikai befolyásgyakorlással zajlik. Az orosz–ukrán háború kitörését követően megfigyelhetővé vált, hogy Moszkva milyen módon tudja saját javára felhasználni a nyugat-balkáni konfliktusokat. Oroszország befolyása folyamatosan nő a kulcsfontosságú nyugat-balkáni államokban.

2022 júliusa és augusztusa között Szerbia, Montenegró, Albánia és Koszovó is kibertámadások áldozatává vált, amelyek az online fiókokat és adatbiztonsági rendszereket célozták meg. Az online fiókokat és adatbiztonsági rendszereket érintő támadások gyakorisága és súlyossága aggodalomra ad okot.

Például a hivatalos statisztikák szerint Szerbiában jelentős növekedés figyelhető meg a kibertámadások és a kiberbűnözés terén. 2020-ban mintegy 26 millió kibertámadás érte az ország IKT-rendszereit, amelyek többsége ezen rendszerekbe való

²¹ European Commission 2024c.

²² European Commission 2024d.

²³ European Commission 2024d.

²⁴ European Commission 2024e.

behatolási kísérlet és engedély nélküli adatgyűjtés volt.²⁵ 2022-től kezdődően több internetes csalás és személyazonosság-lopás is történt, például a Raiffeisen Bank és a Szerb Posta felhasználói adataival kapcsolatban. Emellett állami nyilvántartásokat érték hekkertámadások, valamint elektronikus bombariadó-bejelentések is előfordultak, amelyek ideiglenesen megbénították az érintett köz- és magánintézmények működését.²⁶ Az Európai Parlament a nyugat-balkáni szervezett bűnözés elleni küzdelem területén folytatott együttműködésről szóló állásfoglalásában felszólította a régió államait, hogy bővítsék kapacitásukat a kiberbűnözés elleni küzdelem tekintetében, és növeljék a kiberbűnözéssel kapcsolatos büntetőeljárások számát. Mindezekre reagálva a Bizottság 2023. és 2024. évi jelentésében is felszólította a szerb vezetést, hogy sürgősen intézkedjen a külföldi információmanipuláció és az EU-ellenes narratívák terjesztésének megakadályozása érdekében.²⁷

A fent leírtak jól példázzák, hogy a Nyugat-Balkánon törekény a béke, ezt a helyzetet EU-n kívüli szereplők könnyen saját céljaik és érdekeik elérésére használhatják fel. A gyorsan változó nemzetközi szintéren az EU-nak elemi érdeke a régió stabilabbá tétele. Az unió számára is fontos, hogy a közösség maradjon a régió első számú gazdasági és politikai partnere. Magyarországnak az EU Tanács soros elnökeként lehetősége adódott, hogy közvetítőként eljárva előmozdítsa a nyugat-balkáni országok uniós integrációját, különös tekintettel az Európai Bizottság éves jelentésének 23. és 24. fejezetében foglaltak teljesítésére. Ezenkívül dinamizálja és az uniós politika prioritásai közé emelje a nyugat-balkáni bővítést. Ezen célkitűzések megvalósításának lehetőségeit és nehézségeit a következő fejezetben fogom részletesen elemezni.

A MAGYAR EU-ELNÖKSÉG LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI A NYUGAT-BALKÁNI BŐVÍTÉS- ÉS BIZTONSÁGPOLITIKA TÜKRÉBEN

Belgium június 30-án úgy adta át az EU soros elnökségét a magyar kormánynak, hogy 2024. június 25-én Luxemburgban sor került az ukrán EU-csatlakozásról szóló első miniszteri szintű kormányközi konferenciára.²⁸ Ezzel hivatalosan is megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások Ukrajnával. Annak ellenére, hogy ez főként szimbolikus gesztusként értékelhető, az EU jelzésként Oroszország és szövetségesei irányába, hogy amennyiben szükséges, képes egységesen fellépni érdekei és

²⁵ BJELOŠ–PAVLOVIĆ 2022:9.

²⁶ BJELOŠ–PAVLOVIĆ 2022:9.

²⁷ European Commission 2024a.

²⁸ Európai Tanács – Az Európai Unió Tanácsa 2024a.

értékei megóvása érdekében, az unió ezen lépése növelte a vele szembeni kritikus hangokat a Nyugat-Balkánon. A régió országainak uniós integrációja ugyanis egy hosszú évtizedek óta zajló folyamat, amelynek pozitív kimenetelét még mindig nem látni. Így az elmúlt években többszörösére nőtt az euroskeptikusok száma a térségben. Az elhúzódó – egyes nyugat-balkáni országok esetében meg sem kezdett – csatlakozási tárgyalások következményeként a régió néhány országa EU-n kívüli szereplőkkel fűzte szorosabbra gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatait. Az elmúlt időszakban a térségben egyre nagyobb befolyásra tett szert Kína, Oroszország, Törökország, valamint az Öböl-menti államok. Az EU a csatlakozási tárgyalások folyamán kikötötte, hogy a nyugat-balkáni országok által tárgyalat valamennyi megállapodásnak biztosítania kell az uniós normákkal való összeegyeztethetőséget.²⁹ A közösség álláspontja szerint minden harmadik országgal kötött megállapodásnak megszüntetési záradékokat kell tartalmaznia, amelyek garantálják, hogy az országok az EU-csatlakozáskor felmondhassák a megállapodásokat. Az Európai Bizottság 2023. évi jelentésében Brüsszel „stratégiai aggodalmát” fejezte ki a Szerbia és Kína között 2023 októberében kötött megállapodás kapcsán.³⁰ A magyar elnökség első napján, 2024. július 1-jén hatályba lépett a két ország közötti szabadkereskedelmi egyezmény, amelynek keretében a két fél fokozatosan megszünteti a vámok 90%-át a Szerbia és Kína közötti kereskedelemben.³¹ A vámok több mint 60%-a már azonnal megszűnik a kínai kereskedelmi minisztérium tájékoztatása szerint.³²

Bosznia-Hercegovinában a srebrenicai ENSZ-határozat elfogadását követően tetőfokára hágtak a nemzeti indulatok, és az országban állandósult a feszültség.³³ Milorad Dodik, a Boszniai Szerb Köztársaság vezetője június végén bejelentette, hogy kidolgoztak egy javaslatot a „békés szétválásról”, amelyet véleményezésre megküldenek a bosznia-hercegovinai föderációnak.³⁴ Jake Sullivan, Biden nemzetbiztonsági tanácsadója megerősítette, hogy a Fehér Ház aggódik Milorad Dodik elszakadási törekvései miatt, mivel azt a daytoni békemegállapodás elleni támadásként értelmezik.³⁵ Bejelentette, hogy az Egyesült Államok kormánya reagálni fog ezekre a fenyegetésekre, ami akár újabb szankciók bevezetését is jelentheti.³⁶

²⁹ ZSIVITY 2023: 94.

³⁰ European Commission 2023b: 147.

³¹ ZSIVITY 2024a.

³² K.B.G. 2024.

³³ ZSIVITY 2024a.

³⁴ BALK Hírek 2024b.

³⁵ ZSIVITY 2024a.

³⁶ ZSIVITY 2024a.

Bosznia-Hercegovina és Szerbia mellett Montenegróban is élénk visszhangot váltott ki a srebrenicai ENSZ-határozat elfogadása. Ennek hatására a montenegrói parlament Horvátország erőteljes tiltakozása ellenére június végén elfogadta a Jasenovacról szóló határozatot.³⁷ Charles Michel, az Európai Tanács azóta leköszönt elnöke vélhetően ezért mondta le a 2024. július 2–3-ra tervezett montenegrói látogatását.³⁸ Ezt követően Jakov Milatović montenegrói elnök Brüsszelbe utazott. A megbeszélés után az Európai Tanács vezetője kijelentette: „Montenegrónak az európai úton kell maradnia.”³⁹

Az unió azon döntése, hogy Albánia és Észak-Macedónia integrációs útja különválik, tovább növelte a közösséggel szembeni kritikus hangokat a régióban. Fontos megjegyezni, hogy Észak-Macedónia 2004-ben nyújtotta be az európai uniós tagság iránti kérelmét, és 2005-ben kapta meg az EU-tagjelölti státuszt. A várakozásokkal szemben az EU csak 2022 júliusában tartotta meg az első kormányközi konferenciáját Észak-Macedóniával, egy időben Albániával, amely öt évvel később, 2009-ben kérelmezte az EU-tagságát, és 2014-ben nyerte el a tagjelölti státuszt.⁴⁰ Az Európai Bizottság éves országjelentéseiből kiderül, hogy a csatlakozási tárgyalások megkezdése szempontjából kulcsfontosságú a jószomszédi kapcsolatok kialakítása és a meglévő kétoldalú megállapodásokba foglaltak végrehajtása. A jelentések nevesítik az Észak-Macedónia és Görögország közötti „Preszpa-megállapodást”, valamint a Bulgáriával kötött barátsági, jószomszédi viszonyról és egyműködésről szóló szerződést, beleértve annak jegyzőkönyveit is.⁴¹

Montenegró kapcsán fontos megjegyezni: annak ellenére, hogy az ország 2024. júniusban megkapta a jogállamisággal kapcsolatos – a 23. és 24. csatlakozási fejezetre vonatkozó – időközi referenciaértékelési jelentést (*Interim Benchmark Assessment Report – IBAR*), amely szerint jelentős előrelépést tett ezekben a kérdésekben, mégis számos nehézséggel kell szembenézniük a szervezett bűnözés és a korrupció felszámolása kapcsán. A Bizottság 2024. évi országjelentése szerint Montenegró közepesen felkészült a szervezett bűnözés elleni harcra.⁴² Ezt jól példázza a 2024 novemberében, Podgoricában történt lövöldözés. Az elkövetők az egymással rivalizáló kavački és škaljarski klán tagjai voltak. A támadás során 30 golyót adtak le a város egyik legforgalmasabb utcájában, aminek során két személy életét veszítette.⁴³ Az áldozatok

³⁷ VARGA 2024.

³⁸ NOVAKOVIĆ–RADULOVIĆ 2024.

³⁹ NOVAKOVIĆ–RADULOVIĆ 2024.

⁴⁰ ZSIVITY 2024b.

⁴¹ ZSIVITY 2024b.

⁴² European Commission 2024b.

⁴³ ZSIVITY 2024c.

a kavački bűnszervezet cetinjei ágának tagjai. Ezt megelőzően 2024 júniusában két ember halt meg és további három súlyosan megsebesült, amikor a délelőtti órákban bomba robbant Cetinjében. Az áldozatok akkor a škaljarski klán tagjai voltak. A kölcsönös leszámolások a két bűnszervezet között 2014-ben kezdődtek. A két klán a Latin-Amerikából származó kokaincsempészet feletti ellenőrzés miatt vetélkedik egymással. A leszámolások később kiterjedtek Szerbiára, majd fokozatosan több más európai országra (Boszniára, Görögországra és Olaszországra).⁴⁴

A Belgrád és Pristina közötti párbeszéd is holtpontra került. Az észak-koszovói Zubin Potok közelében, 2024 novemberében történt robbanás következtében súlyosan megrongálódott az Ibar–Lepenac-csatorna, amely vízellátást biztosít a körzet számára, beleértve a hőerőműveket is.⁴⁵ Albin Kurti koszovói miniszterelnök a támadást Koszovó állami szuverenitása elleni jól megtervezett terrorakcióként értékelte, és azonnali konzultációt kezdeményezett a KFOR-parancsnoksággal, valamint a koszovói Biztonsági Tanáccsal.⁴⁶ Kurti szerint az elkövetők valószínűleg Szerbiából irányított szervezett bűnözői csoportok.⁴⁷ Ezzel a régióban tovább bonyolódott a biztonsági helyzet.

A fent leírtak jól példázzák, hogy Magyarország egy olyan pillanatban vette át a soros elnökséget, amikor a nyugat-balkáni geo- és biztonságpolitikai helyzet kiélezetté vált. Fontos megjegyezni, hogy a kétoldalú kapcsolatok rendezése, a szervezett bűnözés és korrupció felszámolására tett erőfeszítések kapcsán az EU részéről sokkal egységesebb és támogatóbb hozzáállásra lenne szükség. Különösen indokolt lenne a hangsúlyos és összehangolt fellépés mindazon szereplők fokozott személyi védelme érdekében, akik az EU által előírt csatlakozási fejezetek teljesítése során tett lépéseik miatt halálos fenyegetést kaptak, vagy akik ellen merényletet kíséreltek meg, illetve követtek el – elég, ha a 2003-ban meggyilkolt szerb miniszterelnökre, Zoran Đinđićre gondolunk, vagy a közelmúltban halálosan megfenyegetett volt montenegrói miniszterelnökre, Dritan Abazovićra, aki megkezdte a kábítószer-maffia és a dohánycsempészet felszámolását célzó átfogó intézkedések végrehajtását. 2023-ban a Bledi Stratégiai Fórumon Abazović kijelentette, hogy a Nyugat-Balkán integrációja nemcsak a régió, hanem az EU érdeke is, mivel ez a jövő, a biztonság és a gazdasági fejlődés szempontjából kulcsfontosságú. Figyelmeztetett, hogy a halogatás euroszkeptícizmust szülhet, és teret adhat harmadik felek befolyásának, ezért a csatlakozási folyamatot nem szabad a konfliktusok kirobbanásáig halasztani.⁴⁸

⁴⁴ ZSIVITY 2024c.

⁴⁵ ZSIVITY 2024d.

⁴⁶ ZSIVITY 2024d.

⁴⁷ ZSIVITY 2024d.

⁴⁸ RTCG 2023.

Hangsúlyozta, hogy Montenegró támogatja más országok, köztük Ukrajna integrációját is, de elvárja, hogy az EU világos szabályok mentén, következetesen járjon el.⁴⁹

A magyar uniós elnökség eredményeként említhető, hogy 2024. október 15-én, Luxemburgban sor került az Albániával tartott európai uniós csatlakozási konferencia második, miniszteri szintű ülésére. A luxemburgi találkozó célja az Albániával való csatlakozási tárgyalások megkezdése, az 1. klaszter megnyitása volt. Ezt követően megrendezték a nyugat-balkáni és az uniós vezetők csúcstalálkozóját 2024. december 18-án, Brüsszelben. A csúcstalálkozó egyik legfontosabb témája a kül- és biztonságpolitikai együttműködés elmélyítése volt. Az Európai Unió a Nyugat-Balkán országaival különösen a biztonság, védelem, kiberfenyegetések, a külföldi beavatkozás és dezinformáció elleni küzdelem terén törekszik az együttműködés fokozására. A találkozón elhangzott, hogy az unió és a régió országai felelősséggel tartoznak a közös kihívások kezeléséért. Ez olyan területeket érint, mint az orosz–ukrán háború, igazságszolgáltatás és jogállamiság, a vízümpolitika kérdése, a migráció kezelése, a terrorizmus, erőszakos szélsőségesesség, valamint a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem. Az uniós vezetők hangsúlyozták továbbá, hogy a regionális stabilitás szempontjából fontos szerepe van a megbékélésnek, a jószomszédi kapcsolatoknak, valamint a múlt örökségében gyökerező viták és problémák megoldásának.⁵⁰ Itt fontos kiemelni, hogy a térség országai közül Montenegró az, amely a csatlakozási folyamat során jelentős előrehaladást ért el ezen a területen. A magyar uniós elnökség ideje alatt, 2024. december 16-án kormányközi konferenciát szerveztek Montenegró és az unió között. Ennek keretében három tárgyalási fejezetet ideiglenesen lezártak: ezzel az ország előrelépést tett az uniós integrációs folyamatban.

Megállapítható, hogy az EU olyan mértékben képes dinamizálni a csatlakozási folyamatokat, amennyire hiteles és vonzó képet tud festeni magáról. A térség egyes országaiban növekvő euroszkepticizmust és harmadik országok térnyerését a régióban egyértelműen meghatározott csatlakozási perspektívákkal lehet kiküszöbölni.

ÖSSZEGRZÉS

Az orosz–ukrán háború katalizátorként hatott, és ismét fókuszba helyezte a Nyugat-Balkánt érintő bővítés- és biztonságpolitikai kérdések fontosságát az Európai Unió számára. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a 2023. július 1. és 2024. december

⁴⁹ RTCG 2023.

⁵⁰ Európai Tanács – Az Európai Unió Tanácsa 2014b.

31. közötti időszakban működő elnökségi trió – Spanyolország, Belgium és Magyarország – kiemelte, hogy a bővítés és a biztonságpolitika elengedhetetlen a kontinens stabilitása szempontjából.

Megállapították, hogy a Nyugat-Balkánon törekény a béke, ami főként a geopolitikai helyzetéből, az 1990-es évekbeli délszláv háborúból, az EU-n kívüli szereplők térnyeréséből adódik. A régiót sújtó társadalmi-gazdasági instabilitás, korrupció és szervezett bűnözés komoly akadályokat gördítenek az integrációs folyamat elé. A kábítószer- és fegyverkereskedelem visszaszorítása, a migrációs hullámok kezelésének hatékonysága alapvető a régió stabilizálása érdekében. A Nyugat-Balkán országai számára fontos, hogy megfelelően reagáljanak a növekvő kiberbűnözésre és a dezinformációk terjesztésére.

Magyarországnak az EU Tanács soros elnökeként lehetősége adódott, hogy dinamizálja a Nyugat-Balkán csatlakozási folyamatait. Bár Magyarország kulcs szerepet játszott a bővítési folyamat előmozdításában, a geo- és biztonsági kérdések, valamint az euroszeptizmus növekedése Szerbiában, Észak-Macedóniában, Bosznia-Hercegovina Republika Srpska entitásában továbbra is jelentős akadályokat jelent a térség számára.

Az eredményes uniós csatlakozás egyrészt nem pusztán az integráció technikai szabályainak való megfelelést, hanem az uniós jog és értékek melletti elköteleződést is feltételezi. Másrészt a Nyugat-Balkán integrációja nemcsak a régió stabilitása, hanem az Európai Unió hosszú távú egysége és biztonsága szempontjából is meghatározó. Magyarország uniós elnöksége során lehetőséget kínált a közösség számára, hogy konkrét lépések történjenek a csatlakozási folyamat felgyorsítására – azonban ennek sikere közös politikai akaratot és stratégiai megközelítést igényel az unió részéről.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BALK Hírek (2024a): HOTSPOT: Meloni bejelentette, hogy augusztustól Albániába viszik a migránsokat, *Balk.hu*, 2024. június 7. Online: <https://balk.hu/2024/06/07/migransok-tenger-albania-olaszorszag/>
- BALK Hírek (2024b): Dodik szeparatista fenyegetései újabb amerikai szankciókat vonhatnak maguk után, *Balk.hu*, 2024. július 1. Online: <https://balk.hu/2024/07/01/szankciok-boszniai-szerbek-amerikai-biztonsag/>
- BJELOŠ, Maja – PAVLOVIĆ, Marija (2022): *Sajber bezbednost i ljudska prava na Zapadnom Balkanu: slučaj Srbije*. Beogradski centar za bezbednosnu politiku.
- FÓRIS Gábor (2022): Kábítószermaffiót irányított a montenegrói legfelsőbb bíróság egykori elnöke – Elrendelték Vesna Medenica előzetes letartóztatását. *Jogi Fórum*, 2022. május 31.

- Online: <https://www.jogiforum.hu/hir/2022/05/31/kabitoszermaffiat-iranyitott-a-montenegroi-legfelsobb-birosag-egykori-elnoke-elrendeltek-vesna-medenica-elozetes-letartoztatasa/>
- K.B.G. (2024): Hétfőtől Szerbia összeér Kínával. *Vg.hu*, 2024. június 28. Online: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2024/06/hetfotol-szerbia-osszeer-kinaval>
- NOVAKOVIĆ, Sanja – RADULOVIĆ, Jovo (2024): Mišel se sastao sa Milatovićem u Briselu, posjeta Crnoj Gori odložena zbog „političkih dešavanja”. *Glasamerike.net*, 2024. július 2. Online: <https://www.glasamerike.net/a/mi%C5%A1el-nakon-susreta-sa-milatovi%C4%87em-crna-gora-mora-da-ostane-na-evropskom-putu/7681984.html>
- RTCG (2023): Abazović: Proširenje u interesu i ZB i EU, 2030. za nas predaleko. *Rtnk.me*, 2023. augusztus 28. Online: <https://rtnk.me/politika/abazovic-prosirenje-u-interesu-i-zb-i-eu-2030-za-nas-predaleko/>
- VARGA Szilveszter (2024): A történelmi traumák politikai célokra történő felhasználása, ezúttal Montenegróban. *Balk.hu*, 2024. június 29. Online: <https://balk.hu/2024/06/29/tortenelmi-traumak-jasenovac-montenegro-horvat/>
- ZSIVITY, Tímea (2023): Potential Sticking Points Between EU Accession Requirements and National Interests in Serbia, with Special Reference to Geopolitical and Minority Issues. *European Mirror*, 16(2), 89–109. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/eumirror/article/view/7150/5759>
- ZSIVITY Tímea (2024a): Uniós bővítés: Ukrajna a kanyarban előzi a Nyugat-Balkánt? *Ludovika.hu*, 2024. július 4. Online: <https://www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/07/04/unios-bovites-ukrajna-a-kanyarban-eloz-i-nyugat-balkant/>
- ZSIVITY Tímea (2024b): Ohrid: szemben a végtelen halogatás perspektívájával. *Ludovika.hu*, 2024. október 14. Online: <https://www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/10/14/ohrid-szemben-a-vegtelen-halogat-as-perspektivajaval/>
- ZSIVITY Tímea (2024c): Montenegró: EU-álmok és a bünszervezetek árnyékában. *Ludovika.hu*, 2024. november 14. Online: <https://www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/11/14/montenegro-eu-almok-es-a-bunszervezetek-arnyekaban/>
- ZSIVITY Tímea (2024d): Robbanásveszély az észak-koszovói robbantás után. *Ludovika.hu*, 2024. december 13. Online: <https://www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/12/13/robbanasveszely-az-eszak-koszovoi-robbantas-utan/>

Egyéb források

- Az Európai Unió Tanácsa (2024): *Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja*. Online: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/media/1zt-b2e2b/2024-masodik-felevi-magyar-elnokseg-programja.pdf>
- Council of the European Union (2023): *18-month programme of the Council (1 July 2023 – 31 December 2024)*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10597-2023-INIT/en/pdf>
- Európai Tanács – Az Európai Unió Tanácsa (2024a): *Az EU megkezdte a csatlakozási tárgyalásokat Ukrajnával*. 2024. június 25. Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2024/06/25/eu-opens-accession-negotiations-with-ukraine/>

- Európai Tanács – Az Európai Unió Tanácsa (2024b): *EU–Nyugat-Balkán csúcstalálkozó, 2024. 12. 18.* Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2024/12/18/>
- European Commission (2023a): *Commission Staff Working Document, Montenegro 2023 Report.* SWD(2023) 694 final. 2023. november 8. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023SCo694>
- European Commission (2023b): *Commission Staff Working Document, Serbia 2023 Report.* SWD(2023) 695 final. 2023. november 8. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023SCo695>
- European Commission (2024a): *Commission Staff Working Document, Serbia 2024 Report.* SWD(2024) 695 final. 2024. október 30. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024SCo695>
- European Commission (2024b): *Commission Staff Working Document, North Macedonia 2024 Report.* SWD(2024) 693 final. 2024. október 30. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=SWD:2024:693:FIN>
- European Commission (2024c): *Commission Staff Working Document, Montenegro 2024 Report.* SWD(2024) 694 final. 2024. október 30. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=SWD:2024:694:FIN>
- European Commission (2024d): *Commission Staff Working Document, Bosnia and Herzegovina 2024 Report.* SWD(2024) 691 final. 2024. október 30. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=SWD:2024:691:FIN>
- European Commission (2024e): *Commission Staff Working Document, Kosovo 2024 Report.* SWD(2024) 692 final. 2024. október 30. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:52024SCo692>
- European Commission (2025): *EU strengthens Cooperation on Migration and Border Management with Bosnia and Herzegovina.* Online: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-strengthens-cooperation-migration-and-border-management-bosnia-and-herzegovina-2025-06-11_en
- European Parliament (2021): *European Parliament Resolution of 15 December 2021 on Cooperation on the Fight Against Organised Crime in the Western Balkans.* Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021IPo506>